

Ellen Horn
Skuespiller

Hvor mye lidelse greier vi å ta inn?

Time etter time fulgte vi radio- og tv-sendingene fra flomkatastrofen i Sørøst-Asia i jule- og nyttårshelgen. Bildene av bølgene som herjer med ubegripelig kraft. Alle ødeleggelsene og likene. Avmakten til foreldre og pårørende som leter og leter. Fortvilelsen. De uverdige massegravene. Likbrenningen. Tomheten i øynene til den lille gutten som kommer hjem på en fremmed arm, uten mor og far.

Deilig er jorden – kan vi synge den lenger nå? – spurte en Dagsrevy-journalist i en av de utallige utvidede nyhetssendingene. Nyttårsaften spurte kong Harald om det samme. Spørsmålet er relevant – men likevel så absurd. Like absurd som hele situasjonen. Hva skal vi gjøre i vår hjelpe-løshet om vi ikke lenger skulle kunne synge Deilig er jorden? Selvsagt skal vi synge. Når alt er meningsløst, er det viktig å gi plass for følelsene, og dele følelsene, sorgen og fortvilelsen. Vi må synge Deilig er jorden selv om det gjør vondt. Verden må gå videre.

Det gjør et voldsomt inntrykk å se hvordan leger og sykepleiere arbeider under høytrykk med å redde liv og lindre smertene under de ekstremt vanskelige forholdene. Hvordan politifolk og patologer fra hele verden arbeider innbitt og systematisk med identifisering av de omkomne, slik at så mange som mulig skal få sine kjære hjem, og en grav å gå til. En føler seg så uendelig liten.

I en annen av reportasjene møtte vi en norsk-tamilsk kvinnelig lege fra Nord-Norge på vei til katastrofeområdet. Hun skulle arbeide i det første mobile sykehuset som Norge skulle sende til Sri Lanka. Følelsene tok nesten overhånd da hun fortalte om hvor viktig det var for henne å kunne få

bidra, om hvordan hun kjente seg fylt av krefter og mot til å ta fatt på arbeidet. Hun hadde funnet en mulighet til å hjelpe i sitt eget hjemland, en kanal ut av den håpløse avmakten.

Følelsen av avmakt må møtes med noe. Ikke alle kan reise ned som hjelpearbeidere. Det er individuelt hvordan vi håndterer følelser. Vi reagerer på hver vår måte – det finnes ingen resept. Vi kan gi penger. Men det er ikke nok. Samtalen og samværet med andre er viktig. Mange er alene med følelsene sine og synes det er vanskelig å gå til noen.

Kunsten og kulturen kan også være kanaler for følelser. Derfor mobiliserer nå også kunstnerne på sin måte, med diktopp-lesninger, konserter og forestillinger av forskjellige slag – over det ganske land. Ikke bare for å samle inn penger, men også for å bearbeide følelser og gi nytt mot og håp til skadede hjerter og sinn.

Koplingen mellom kultur og helse har vært et stort tema de senere årene. Jeg minnes med vemod mine samtaler med tidligere helseministre, nå avdøde Tore Tønne om nettopp dette, den gang jeg selv satt i regjeringen som kulturminister. Vi hadde så mye ugjort. Etter mitt syn er vi kommet altfor kort i å utnytte kunst og kultur i forbindelse med helsetjenesten. Derfor gleder det meg å høre at enkelte sykehus og pleiehjem nå knytter til seg musikere og skuespillere som fagmedarbeidere for å lindre smerte, og gi rekreasjon, inspirasjon og håp.

Vi som har følelsene som vår viktigste råvare og som kontinuerlig forsker i menneskesinnets irrganger og lever av å forstå egne og andres følelser, og dele våre observasjoner med andre i kunstnerisk

form, har mye å bidra med. Vi burde kanskje opprette en akuttjeneste beregnet på krisesituasjoner, en slags kunstnerbrigade som på kort varsel kunne rykke ut og hjelpe folk i nød.

For alle trenger trøst. Også sjeler og sinn trenger nødhjelp i tider som dette. La meg avslutte disse betraktninger med et dikt fra en av våre sentrale norske forfattere, som er skrevet av Lars Saabye Christensen til en diktaksjon for NRK P2s Kulturbeite i forbindelse med katastrofen:

*Disse ordene mangler et dikt
havet er blått og uskyldig
Dette diktet har ikke ord
tsunamien kan ingen saksøke
Denne setningen biter ordene i seg
raseriet leter etter språk i tid som stanset
Sorg ganger tohundredusen er sorg
Smerte ganger tohundredusen er smerte*

*Og disse ordene mangler et dikt
dette diktet har ikke ord
og disse strofene skal aldri rime
når sekunder blir time igjen og time blir døgn
og regnet faller og renner i elver
som munner ut i et umulig punktum
der dine trøstende hender
og jordens akse skjelver*

*Disse ordene mangler et dikt
Mennesket ganger tohundredusen er menneske*

I neste nummer:

- Primærbehandling av ovarialcancer
- Reseptfritak for statiner?
- Østrogentilskudd og brystkreft
- Retningslinjer i allmennpraksis
- Prøvetaking ved rusmiddeltesting
- Diuretika, hypertensjon og koronar hjertesykdom